

VILÀ MONCAU

Sala Oberta

Museu Comarcal de la Garrotxa, Olot.

del 4 de juliol al 23 d'agost de 2009

EL REALISME SURREALISTA I SIMBÒLIC DE JOAN VILÀ MONCAU

Néixer a Vic el 1924 significa trobar-se de ple en una Catalunya catalana plenament i completament establerta. Quan Joan Vilà Moncau arriba a aquest món ja ho té tot preparat, entès en relació amb l'estatus de la família, l'educació i els objectius finals; només li cal, i això és qüestió i responsabilitat personal, que ell acabi triant amb més o menys precisió algun dels camins possibles que la societat i la família ofereixen. Això és el que farà en el transcurs del temps dins de la *performance* (actitud decidida i responsable) que esculli: la d'artista pintor.

Per començar, el pare ensenya al seus fills a dibuixar; no és que el pare sigui artista, sinó que el pare sap que, per dedicar-se a qualsevol professió artesanal on l'acció manual –sempre controlada per la intel·ligència i el sentiment – hi sigui determinant, el que cal és saber dibuixar; qui sap dibuixar – la gent del Renaixement ho entenia molt bé tot això – sap de què van les coses i com hom s'hi pot acostar per conèixer-les i manipular-les.

I en Joan, conjuntament amb els seus tres germans nois, serà sempre un bon dibuixant. Aquesta habilitat la tindrà tota la vida, mai l'abandonarà. Ara bé, això no és més que un dels seus primers conreus i dedicacions en i per a una vida activa; si s'és conscient i decidit, també en calen d'altres, de possessions i d'assentaments sòlids. En Joan no n'hi afegirà gaires però sí que es reservarà estrictament per a ell, tot sabent-se dibuixant nat, el fet de dibuixar el que vulgui, com ho vulgui i segons una de les llibertats inherents al sol fet de ser un humà: dibuixar el que el seu imaginari li digui i li dicti i com aquest imaginari propi ho decideixi. La realitat, cert, és aquí, el que se'm planta al davant i no puc evitar-ho, però jo tinc també, i em correspon, la decisió de com jo l'agafo, me'n posseixo, atès que la realitat, el que aquesta en la seva forma ha de ser, aquesta realitat, és cosa meua, és jo que la decideixo. A Vic això ho saben, malgrat que tot, allà, hi sigui més o menys controlat per evitar excessives sorpreses.

Jaume Balmes és un dels qui els ho va xiuxiuejar i en Verdaguer els ho va demostrar; anar pel món, amb tots els respectes per a qui en tingui o se n'atorgui la potestat, és cosa personal: cadascú va pel món amb la seva, d'intimitat. Cosa que no priva, tanmateix, de ser respectuós amb - com diuen els anglesos- l'*establishment*, les normatives de la convivència, si, tanmateix, aquesta cotilla no és massa intolerable. El que passa és que, quan els convé, i si cal, les estructures també saben afluixar les vetes.

Així que, bon dibuixant, per educació manual familiar, però també per tenir-ne un sentit nat, Joan Vilà Moncau decideix, ja una mica amb la personalitat de base mig feta, aprendre les normes que sobre la qüestió de ser un treballador de les arts hi ha; per assolir-ho d'una manera consolidada i amb els títols que calgui, se'n va a Barcelona. Assisteix a les escoles d'art establertes i oficials i, tot seguit, com que resulta ser un bon oficial en l'àmbit del dibuixar i de l'acolorir, té feina prop de les institucions que veuen en la seva persona algú que sap el que porta entre mans.

De tot plegat, el que en queda és un fer pictòric entre les taques de l'impressionisme i que aquestes, ensems, impliquin una certa expressió. Amb seguretat, pel contacte amb els diferents companys d'escola i pel que són els referents marginals que bullen en qualsevol societat - connexions amb els pintors coetanis seus Ramon Rogent, Guinovart i/o Brotat - l'obra personal de Vilà Moncau ofereix una estructuració bastant diferenciada respecte dels estils d'execució establerts. El dibuix vertebrador - amb llibertat, però - sempre hi és, però aquesta mateixa trama fa que el color s'hi disposi d'una manera arrauxada. De tot plegat en resulta, per aquells anys 50, una construcció expressionista, pròpia, de la qual la inquietud dels estaments artístics socials innovadors se sent responsable, atès que tot plegat es troba en la conjuntura d'una guerra freda en la qual d'un costat se cerca l'obediència a les estructures establertes i, de l'altre,

que la gent pugui alliberar-se de les seves submissions ancestrals. Entorn del 1954 cal situar el fet que el jove artista té l'oportunitat de traslladar-se a París, on trobarà entre la gent de la professió aquesta gamma de condicionants del fet artístic, que és professionalitat, però també compromís social, sigui per convicció o perquè la realitat és dura i és, també, quan se la sap tractar, la més bella estèticament.

Testimonis i bons exemples de tot això en són les obres *L'estudi de Vic*, *Mercat* o *Dona al mercat*, obres on les perspectives estructurals més que les complicitats geomètriques el que busquen és l'expressió; on el color hi és trencat a plans - com ho fan, en un postcubisme, els artistes de l'anomenada "Escuela española de París", com l'andalús Peinado - i el suggeriment perspectiu crea el volum, tot plegat per mantenir-se lluny de la pintura de taca plana i línia delimitada i fixa del Picasso d'aleshores. En el color Vilà Moncau també marca les distàncies amb Cézanne perquè no vol que el color sigui qui construeix, sinó que la construcció dels elements constituents de l'espai plàstic els aportin la conjunció combativa però mesurada de la línia i el color que hi circula però que no construeix. *La Natura morta del peix* és l'obra que ens ho explica tot amb exemple i sense aparent cap compromís.

Però sembla que a la tornada de París aquest bagatge sigui utilitzat només en part en les pintures d'encàrrec per a esglésies i interiors murals religiosos més o menys sumptuaris. Certes pintures amb elements arquitectònics de portada de casals farien pensar que l'artista sense perdre les seves habilitats volgués fugir de les tensions emocionals ancorades als colors i a les formes.

Però sobtadament tot tindrà un altre caire quan el 1970 sigui designat responsable de l'Escola de Belles Arts d'Olot i faci un viatge a Holanda. Des d'aquell moment Vilà Moncau assumeix que si bé l'art és un ofici, l'art és també, per respecte a qui l'executa,

un mitjà d'expressió: ho palpa veient directament els Rembrandt i, prop seu, els Van Gogh. Aquets artistes el que posaren de manifest és que, en tot cas, l'art és l'expressió que la realitat, l'entorn, produeix en nosaltres; aspecte que ja havia albirat a París i des del qual havia ja intentat ell mateix expressar-se, directament, sense encotillaments socials. Per aquells anys, sense saber per on venien les coses, és segur que Vilà Moncau contactà personalment o a través de la seva obra amb Joan Ponç. És possible també que la connexió vingués perquè el nou director de l'Escola d'Art d'Olot, en dedicar una part de la seva creativitat al gravat es trobés amb els gravats i la pintura que aleshores feia l'arrauxat membre del llavors mític Dau al Set. El fet és que la mateixa obra feta fins aleshores de Vilà Moncau admet una visió i captació de tipus surrealista, i ara ell continua en aquesta direcció. Però m'atreviria a afegir-hi que Olot li aportarà aquell altre concepte de la pintura que en el seu moment significà l'anomenada Escola Olotina: captar la realitat pel color que hi veiem, no el que ens diuen que té.

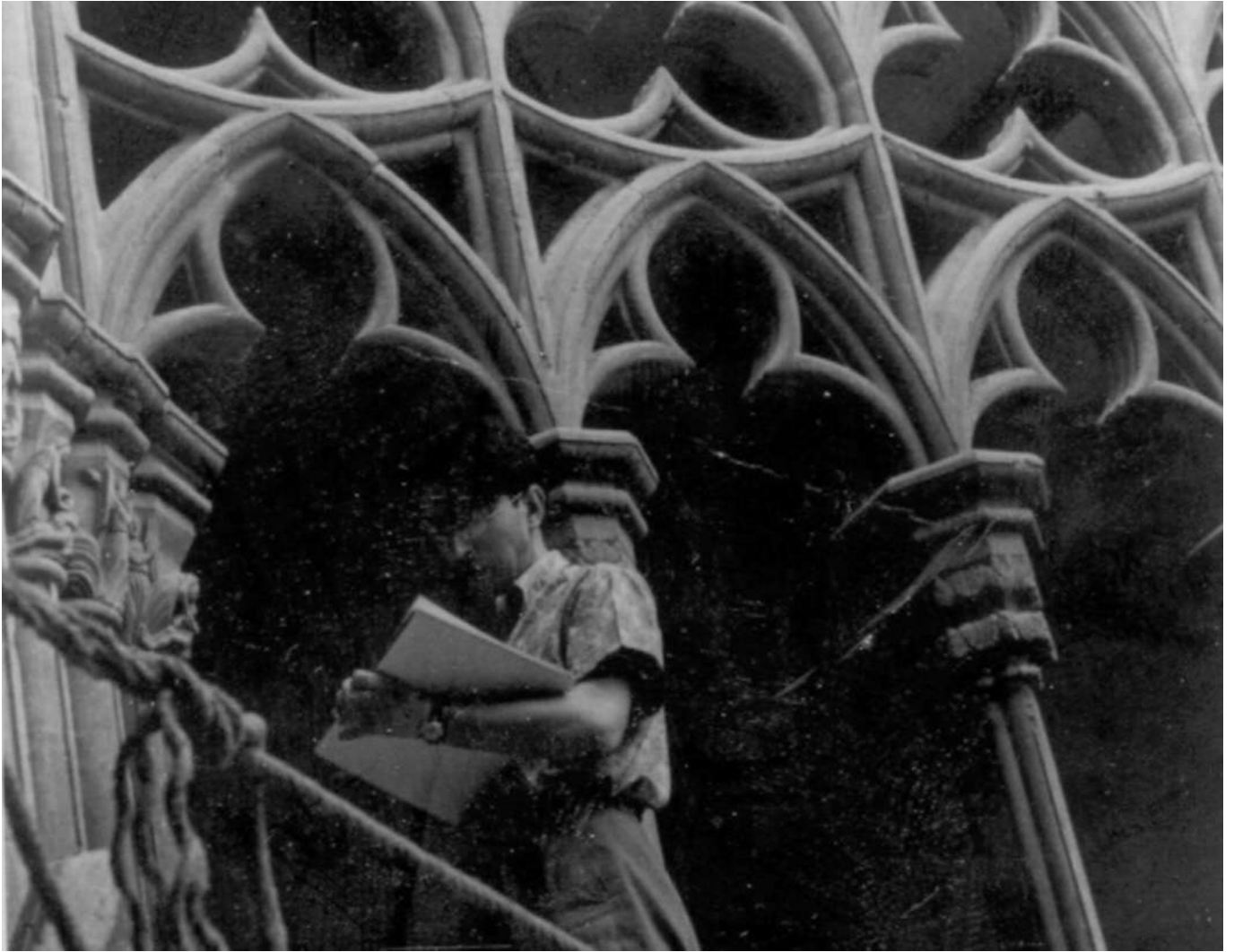
El contacte amb l'alumnat de l'Escola d'Art l'empeny a tenir en compte també quines són les inquietuds reals dels humans vius i actius i quins són els mitjans, procediments i tendències que cal seguir per ser creatiu i sentir-se artista.

Podem dir que ja hem arribat a la que serà la plenitud de l'obra a realitzar per Vilà Moncau. El paisatge urbà esdevindrà una de les seves dèries bàsiques, paisatge urbà que en tot moment ens donarà expressivament, com en realitat ho és tota percepció de l'entorn elaborat pels humans, atès que és aquest tipus de paisatge el que ens proporciona ensems estructura, color i expressió. Recordem que quan anem pel món, si realment ens importa el que veiem, ho captem tot des de la seva, que és la nostra expressió. L'altre element a tenir en compte des d'aquest moment és una orientació fantàstica – era inevitable des de la nova consideració de la realitat – de

tot el que és real o sembla objectiu i la transcripció que ell en fa sense, però, instal·lar-se en elucubracions que poguessin derivar les realitats vers elucubracions còsmiques i cerebrals (allunyant-se, en aquest sentit, de la vessant ponciana d'un cert surrealisme). Gravats com *Un capell original* o *Voler atrapar el temps* ens ofereixen el surrealisme oníric i simbolista que gairebé des de l'inici hi havia en aquella capacitat seva de dibuixar, més que el que veia, el que sentia.

Arnau Puig

Fundador de Dau al Set, Catedràtic d'Estètica filosòfica a la U.P.C. i filòsof i crític d'art.

Obra

ADORACIÓ DELS REIS MAGS
Tècnica mixta sobre fusta / 148 x 86 cm

L'HOSPITAL DE VIC
Oli sobre tela / 75 x 100 cm

VELLA AL MERCAT
Oli sobre tela / 81 x 100 cm

L'ESTUDI DE VIC
Òli sobre tela / 100 x 65 cm

LA FÀBRICA
Oli sobret tela / 81 x 100 cm

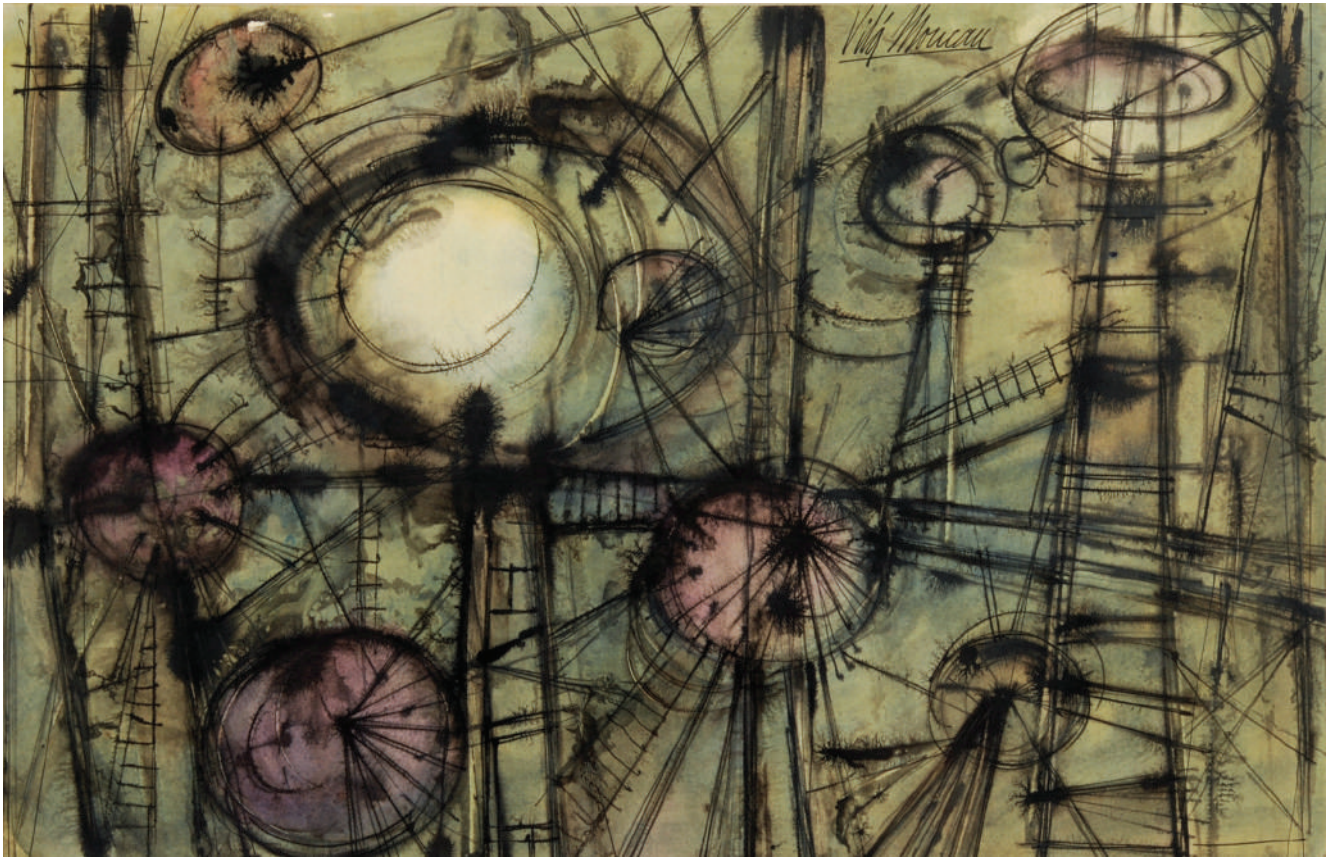

COMPOSICIÓ 17

Tècnica mixta sobre paper / 34 x 55 cm

COMPOSICIÓ 9
Tècnica mixta sobre paper / 34 x 55 cm

COMPOSICIÓ 21

Tècnica mixta sobre paper / 33 x 55 cm

COMPOSICIÓ

Tècnica mixta sobre paper / 51 x 29 cm

ARRELS

Gravat / 53 x 29 cm

Museu Comarcal de la Garrotxa, Olot

PAISATGE
Gravat / 29,5 x 54 cm
Museu Comarcal de la Garrotxa, Olot

EL POETA IL-LUMINAT

Tècnica mixta sobre paper / 33 x 55 cm

LA METAMORFISI DEL RINOCERONT
Tècnica mixta sobre paper / 55 x 34 cm

LA SABATA DE L'ESCUPTOR
WANDERLICH MEREXIA UN MONUMENT
Tècnica mixta sobre paper / 55 x 33 cm

EL POETA

Tècnica mixta sobre paper / 55 x 33 cm

EL BARQUER CARONTE
Tècnica mixta sobre paper / 34 x 55 cm

**LA VIDA DEL PESCADOR SÓN ELS
FANTASMES DEL MAR**
Tècnica mixta sobre paper / 49 x 34 cm

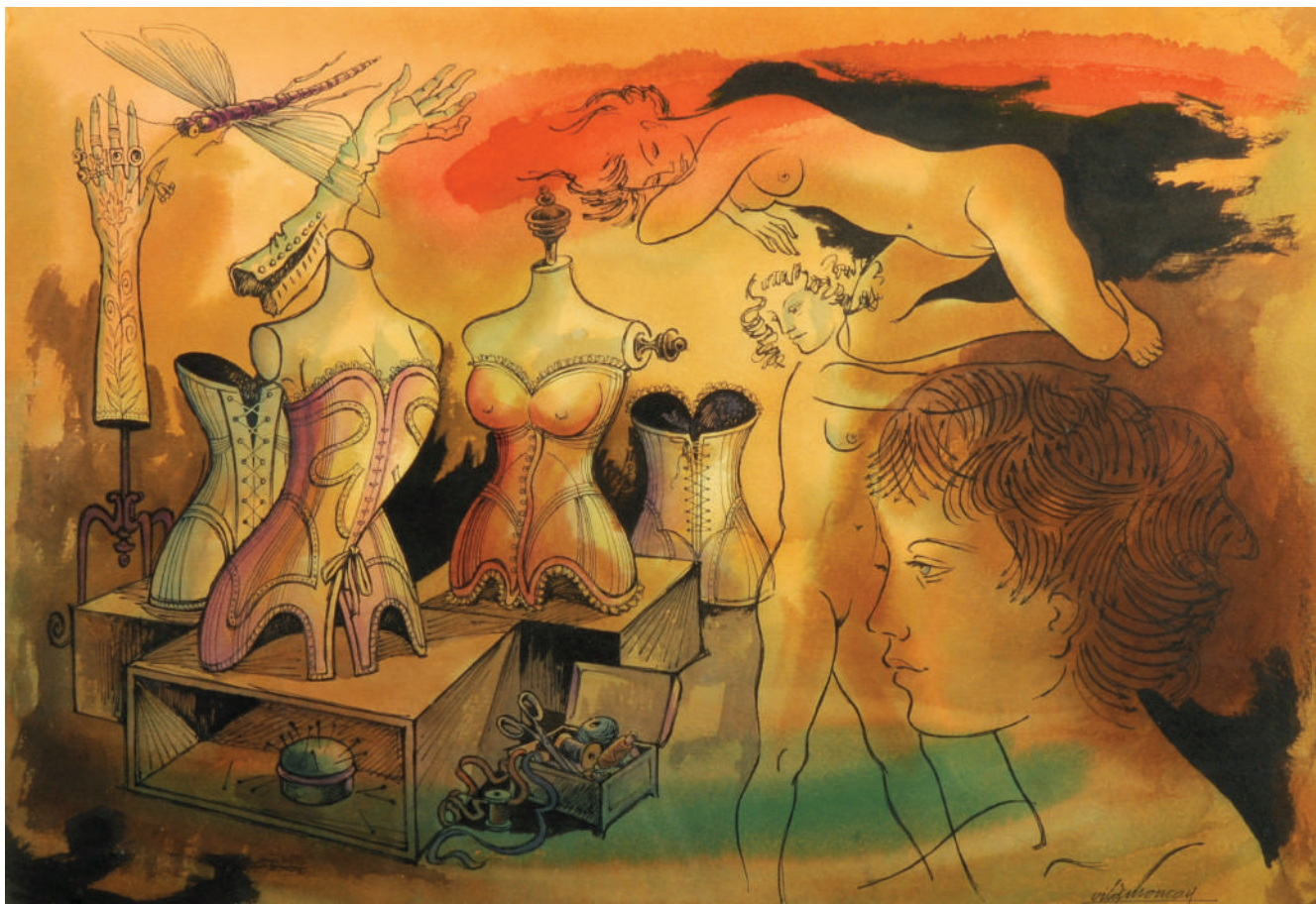

TITELLAIRE

Tècnica mixta sobre paper / 34 x 49 cm

SI PUGUÉS ATURAR EL TEMPS
Tècnica mixta sobre paper / 49 x 34 cm

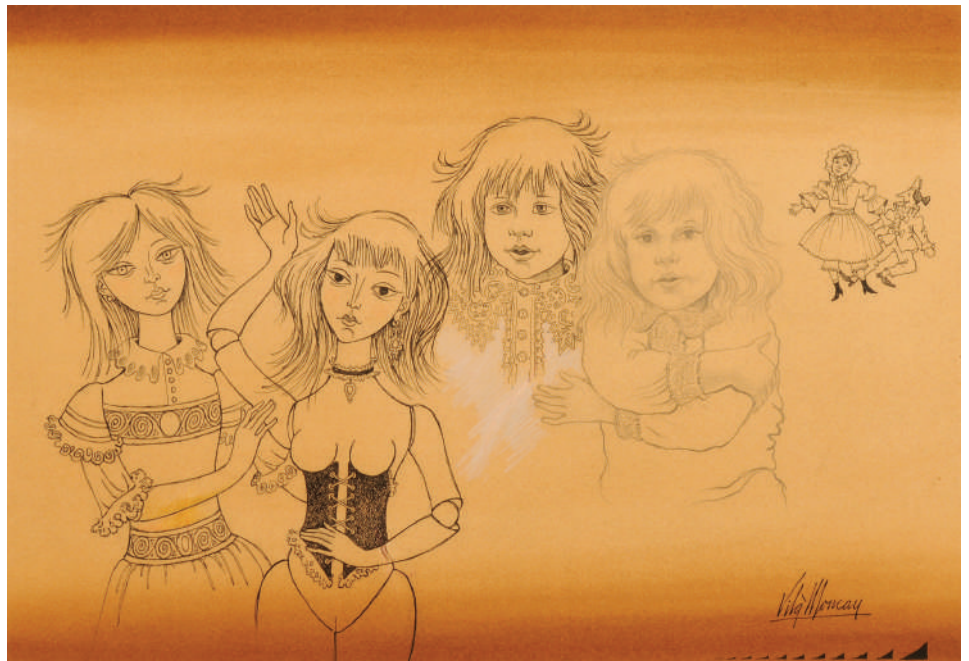
FÈMINA

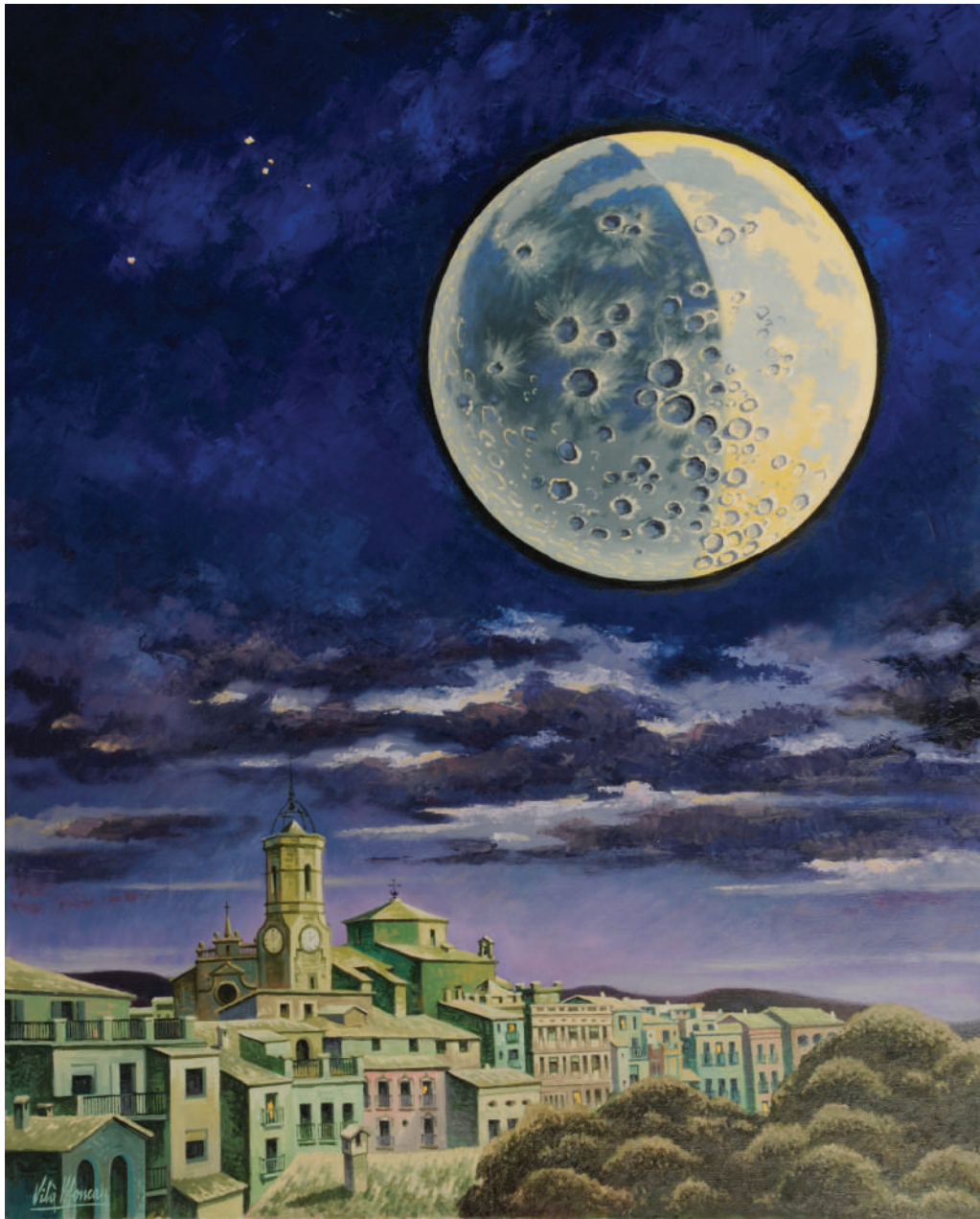
Tècnica mixta sobre paper / 34 x 49 cm

JOAQUIM I ELS SEUS JOGUETS
Tècnica mixta / 33 x 48 cm

LA CARLOTA I LES NINES
Tècnica mixta / 33 x 48 cm

EL CEL D'OLOT AMB LA LLUNA

Oli sobre tela / 100 x 81 cm

Cronologia

Joan Vilà Moncau neix a Vic.

Estudia a l'Escola Municipal de Dibuix de Vic amb els mestres Pere Puntí i Lluçia Costa.

L'any 1940 es trasllada a Barcelona per aprendre les tècniques de restauració de pintures al taller del Sr. Baldirà. Assisteix a sessions de dibuix al Cercle Artístic i més tard es gradua a la Llotja de Barcelona.

Entre els anys 1942 i 1949 resideix a Palma de Mallorca, on s'especialitza en el dibuix, la pintura i la decoració. Exposa per primera vegada a la Galeria Costa de Vic.

El 1948 exposa a l'Agrupació d'Artistes de Vic, juntament amb els seus germans, i l'any següent passa a formar part per primera vegada del grup *Els 8 de Vic*, amb qui pretenia treure Vic de la pobresa cultural de la postguerra.

Realitza diverses exposicions a Vic, Ripoll i Barcelona, algunes de les quals de retauls de temàtica religiosa.

El 1952 exposa a la Sala Rovira de Barcelona.

El 1954 estudia a l'École du Louvre i resideix a la Ciutat Universitària de París.

Vilà Moncau a l'estudi, 1950

Plaça Vendome de Paris

L'any següent, torna a Catalunya i rep diversos encàrrecs per pintar murals sobretot de caire religiós, dels quals destaquem:

1955, pintures murals a l'ermita de Sant Jaume de Tuixén i de la Vansa a l'Alt Urgell, un fresc a l'església de la Mare de Déu del Carme i dos retaules per a l'església de Sant Domènec, ambdues de Vic.

1956, pintura mural a l'església de Batet a Olot.

1958, pintura mural al baptisteri de l'església de Mieres.

1962, pintures murals a l'Hotel Montsacopa i un gran plafó de temàtica industrial a la fàbrica del Sr. Xavier Domènech a Olot.

1963, pinta un tema de la Mare de Déu del Tura a la sagristia de l'església.

1964, realitza unes pintures a l'oli per decorar l'oficina de la Caixa de Pensions de la plaça Major d'Olot.

1965, pintura mural al reial monestir de Santa Maria de Ripoll.

Aquest mateix anys continua exposant a diverses galeries obres de caire més personal.

El 1959 es casa amb Rosa Jordà i Tornamira i instal·la la seva residència i taller a Olot.

L'any 1970 Vilà Moncau inaugura una important exposició de la seva obra a la ciutat de Leiden a Holanda, on passa una llarga temporada d'estudi i treball. Aquell mateix any és nomenat director de l'Escola de Belles Arts d'Olot, càrrec que desenvoluparà fins a l'any 1987.

L'any 1976, la Diputació de Barcelona li encarrega realitzar una pintura de Sant Jordi.

El 1981, pinta el retrat de personatges il·lustres per a l'Ajuntament de Vic i per a l'Ajuntament d'Olot.

Pintant a l'estudi de Vic

Vic 1957

El 1982, és requerit per l'Ajuntament de Girona per posar en funcionament l'Escola de Belles Arts de Girona i fer-hi classes de gravat.

Col·labora en l'Auca de les Rambles de Barcelona l'any 1986, un encàrrec del Departament de Cultura de la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona.

El 1990, una selecció de gravats a l'aiguafort passen a formar part de l'arxiu d'obra gràfica del monestir de Montserrat.

No deixa d'exposar en galeries d'arreu, algunes de les darreres exposicions són:

El 1993, exposició retrospectiva a la Galeria d'Art Sadurní.

El 1994, exposició a la Galeria Arcatia de Madrid i a la Galeria Grifé i Escoda de Barcelona.

El 1995, en col·laboració amb la Sala Gaspar de Barcelona, exposa a la Galeria Rizzolli de Nova York, a la 5a Avinguda, en una col·lectiva d'obra gràfica, el catàleg de la qual presenta els gravats a l'aiguafort de Vilà Moncau al costat d'artistes com Tàpies, Miró, Picasso...

El 1996, el Ministeri d'Exteriors i Turisme li encarrega una gran pintura mural a l'oli, que il·lustra la gran sala menjador del Parador Nacional de Vic.

El 1997, participa en una exposició de temàtica surrealista al Museu de Figueres amb la col·laboració del Museu dels Surrealistes de París.

El 1998, pinta un gran tríptic per a l'altar major del santuari dedicat a santa Eulàlia, a la ciutat de Cardona.

El 1998, és homenatjat a la Fira de Sant Lluc d'Olot.

La Generalitat de Catalunya li dedica una exposició retrospectiva al Palau Marc de Barcelona.

Pintant el mural al Monestir de Santa Maria de Ripoll

Vilà Moncau amb l'esposa i les seves filles Montserrat i Laura

Vilà Moncau amb el President del Parlament de Catalunya el Senyor Miquel Coll i Alentorn.

El 1999, una pintura a l'oli passa a formar part de la col·lecció d'obres d'art propietat del Palau del Senat a Madrid. Aquest mateix any participa en la mostra que porta per títol: "Europeus del surrealisme i fantàstics alemanys al Museu d'Art Naïf".

Al llarg de la seva trajectòria obté nombrosos premis i reconeixements: medalles d'or i plata de l'Excma. Diputació de Girona, medalla de plata Premi Immortal Girona de l'Excma. Diputació, medalla d'or de la ciutat de Càceres i, el més important, l'any 1991 rep la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya. El 1992 és distingit pel setmanari Ausona amb el guardó Osonenc de l'Any.

Aquests últims temps, l'artista s'ha dedicat a completar una sèrie de planxes a l'aiguafort i també una nombrosa col·lecció de dibuixos de tècnica mixta sobre paper. També ha estat treballant en l'encàrrec per decorar la paret de l'altar Major del santuari dedicat al "Sant Dubte" a la parròquia d'Ivorra del Bisbat de Solsona, un treball que es troba en la fase final.

Recepció per part del President del Senat, el senyor Juan José Lucas. 2003

Entrega de la Creu de Sant Jordi de mans del Molt Honorable Senyor Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya.

